

KORTE MEDEDELINGEN

MILIEUGROEP VOEREN

De Milieugroep Voeren organiseert in samenwerking met de Heemkring Voeren e.o. een aantal lezingen.

Op 11 januari zal de heer B.G. Graatsma een voordracht houden over het Dal van de Hohn, ook wel bekend als de Lontzenerbach. Deze voordracht wordt gehouden in Herberg De Swaen in 's-Gravenvoeren en begint om 20 uur.

Op 1 maart houdt de heer J. Nijssens een voordracht over De Papiermolen in Vitchen, uiteraard in de molen in 's-Gravenvoeren zelf, aanvang 20 uur. Op 12 april is er een "vrije avond" waarop iedereen welkom is om zelf dia's over natuur en landschap te tonen. Ook deze bijeenkomst wordt gehouden in Herberg De Swaen te 's-Gravenvoeren en begint om 20 uur.

HERDRUK VAN TWEE VEEL GEZOCHTE BOEKWERKEN OVER HET KRIJT IN ZUID-LIMBURG

Bij voldoende belangstelling zal de afdeling Limburg van de Nederlandse Geologische vereniging er toe overgaan de twee volgende boekwerken over fossielen uit het Krijt van Zuid-Limburg te herdrukken.

BINCKHORST VAN DEN BINCKHORST J.T. (1861). *Monographie des gastéropodes et des Cephalopodes de la Craie Supérieure du Limbourg.*

Het boekwerk in groot formaat (ca. 23 x 31 cm) omvat 135 pag. tekst en 18 platen met talrijke afbeeldingen van fossielen.

Het boekwerk is voor het eerst uitgegeven in 1861. Twaalf jaar later is een ongewijzigde 2e druk verschenen. Het boekwerk dat 130 jaar geleden is uitgegeven is nog altijd onmisbaar bij het determineren van fossielen uit het Krijt van Zuid-Limburg en omgeving.

Het aantal in Nederland nog aanwezige exemplaren is waarschijnlijk op twee handen te tellen.

KAUNHOVEN, F. (1898): Die Gastropoden der Maestrichter Kreide.

Het boekwerk in groot formaat (ca. 23 x 31 cm) omvat 132 pag. tekst en 13 platen met talrijke afbeeldingen van fossielen.

Het boek is een nieuwe bewerking van de gastropoden uit het boek van BINCKHORST VAN DEN BINCKHORST (1861) en bevat een groot aantal nieuw bekend geworden fossielen.

Zowel het boekwerk van Binckhorst als dat van Kaunhoven wordt vrijwel door geen enkele bibliotheek meer uitgeleend en is derhalve alleen nog maar ter inzage in de betreffende bibliotheken.

De prijs van deze boekwerken bedraagt bij voorintekening f 40,— per deel (excl. verzendkosten). Na verschijning zal een beperkt aantal boeken in de handel gebracht worden. Hoewel de prijs hiervan nog niet bekend is, zal deze ca. 70% hoger liggen.

Zo U belangstelling hebt om in het bezit te komen van deze boekwerken kunt u intekenen door een briefkaartje te zenden aan de Nederlandse Geologische Vereniging Afdeling Limburg, p/a Oude Trichterweg 26, 6294 AL Vijlen. Gelieve nog geen geld te storten. Na verschijning ontvangen intekenaars bericht over waar en wanneer de boekwerken afgehaald kunnen worden. Zo gewenst worden U de boeken tegen betaling van de verzendkosten toegezonden.

VAN DE REDACTIE

Helaas verloopt de produktie van de laatste Maandbladen niet zoals wij dat graag zouden willen. Zo zijn de afbeeldingen in het laatste maandblad niet van de kwaliteit die u gewend bent. Door een storing aan de persen was het niet mogelijk een betere kwaliteit te bieden. Namens de drukkerij Stereo+Grafia en de redactie hiervoor excuses.

Ook kwamen een aantal storende zetfouten voor. De schuld hiervoor ligt bij de redactie en niet bij de auteurs. Zowel auteurs als lezers bieden wij excuses aan: door de haast van het moment is per ongeluk met ongecorrigeerde montagestroken gewerkt. Door een extra inspanning van de redactie is er vanaf de komende aflevering weer voldoende tijd voor auteurs om zelf hun bijdragen te corrigeren.

BOEKBESPREKINGEN

ATLAS VAN DE BELGISCHE BROEDVOGELS

P. DEVILLERS, W. ROGGMAN, J. TRICOT, P. DEL MARMOL, C. KERWIJN, J. -P. JACOB en A. ANSELIN. Brussel, Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, 1988. 395 blz., 350 verspreidingskaarten, reg., fl. 45,—.

Na lang wachten is dan eindelijk de Belgische broedvogelatlas verschenen. Het veld-

werk werd verricht in de periode 1973-1977. Waarom het boekwerk pas ruim tien jaar later verschenen is, kom je als lezer niet te weten. Volgens de inleiding waren in 1981 de voorlopige verspreidingskaarten klaar, waarna het schrijven van de teksten bijna acht jaar duurde.

Bij deze atlas heeft men 457 blokken van 8 x 10 km als basis genomen. In de presentatie is onderscheid gemaakt tussen mogelijke, waarschijnlijke en zekere broedgevallen. In

hoeverre het veldwerk volledig is geweest, valt moeilijk te achterhalen. Het feit echter dat in 55% van de blokken minder dan 60 soorten zijn vastgesteld, duidt erop dat lang niet overal intensief gekarteerd is. Vooral West-België lijkt minder goed onderzocht. De aantalsopgaven dienen met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd. De waarnemers is gevraagd een schatting te geven, in zes klassen, van het aantal paren van een soort in een blok. Iedere waar-

nemer gebruikte de methodes die hem het meest efficiënt leken. Door extrapolaties voor blokken waar geen schattingen van bekend zijn, komt men tot een getal voor heel België.

Qua opbouw ziet de atlas er als volgt uit. Allereerst wordt ingegaan op het doel van het project. Daarna komen het veldwerk en de verwerking van de gegevens aan de orde. Vervolgens worden de geografie, de belangrijkste habitats en de 'evolutie van de milieus en de avifauna' behandeld. Een literatuurlijst, lijst van waarnemers (ruim 670) en een register sluiten het boek af.

Uiteraard wordt het grootste deel van de atlas ingenomen door verspreidingskaarten en teksten per soort. De tekst behandelt het verspreidingsbeeld, de aantallen en het biotoop. Storend hierbij is de sterk wisselende kwaliteit en de lengte van deze teksten. Bovendien wordt bij sommige soorten de aantalsontwikkeling tot en met 1977 beschreven, terwijl we bij andere het wel en wee tot ver in de jaren tachtig kunnen lezen. Verheugend daarentegen is het geringe aantal drukfouten (een van de weinige die ik vond: bij de aantalsopgave van de Putter staat een nul teveel).

Ook op de kaarten is het een en ander aan te merken. In elk blok van 8 x 10 km staat een topografische naam vermeld. Op zich handig ter oriëntatie, ware het niet dat deze namen zonder loop vrijwel niet te lezen zijn. De aantallen per blok zijn weergegeven middels een systeem van 0 tot 6 rode balkjes, hetgeen de overzichtelijkheid van de kaarten niet ten goede komt.

Ondanks het bovenstaande heb ik heel wat leesplezier aan deze broedvogelatlas beleefd. Het boek vormt natuurlijk prachtig vergelijkingsmateriaal met de Nederlandse vogelatlassen van SOVON. Zo blijken veel watervogels in België heel wat schaarser dan in Nederland. Ter illustratie: het Belgische bestand van de Wilde eend wordt geschat op 21.000 - 25.000 paar, tegen 250.000 - 400.000 paartjes in ons land. De aantallen roofvogels lijken me over het algemeen te laag geschat. Opmerkelijk vond ik de schatting van het aantal broedparen van de Kluut (470-480), vergeleken met die van de Scholekster (360-380). De helft van de Belgische Watersnippen blijkt in de provincie Limburg te broeden. Interessante broedvogelsoorten in België zijn Hazelhoen (230 paar), Middelste bonte specht (250, vreemd dat de Kleine bonte specht niet verder komt dan 510), Waterspreeuw (740), Belfijster (enkele paren in de Hoge Venen), Kramsvogel (3700), Orpheusspotvogel (in 1984 >50 territoria in Lotharingen en het Maasdistrict), Fluiter (31.000), Vuurgoudhaan (83.000), Kortsnavelboomkruiper (1700), Klapekster (350) en Notenkraai (100-150).

Veel soorten die in Nederland achteruitgaan blijken het ook in België slecht te doen. In dit verband kunnen bijvoorbeeld de aantallen Zwarte sterns (<10), Grote karekieten (<20) en Ortolanen (van 110 in de jaren zeventig afgenomen tot 30 halverwege de jaren tachtig) genoemd worden.

Dat de Patrijs zich hier en daar in Midden-België goed handhaaft lijkt mij niet te wijten aan de 'de bewaking van jachtgebieden tegen de stropen en de vijanden van de Patrijs'.

Ondanks de duidelijke tekortkomingen zou ik niemand willen ontraden deze atlas aan te schaffen. De rijkdom aan informatie is erg groot, bovendien ontdek je interessante verschillen en overeenkomsten als je de soortteksten vergelijkt met die in de Nederlandse vogelatlassen.

J.E.M. VAN DER COELEN

NATUURBEHEER

MARTIN HERMY (ed.), 1990, met een voorwoord van Prof. dr. J. Hublé en Prof. dr. V. Westhoff. Uitgeverij Marc Van de Wiele, Brugge in samenwerking met de Stichting Leefmilieu-Kredietbank, Natuurreservaten en het instituut voor Natuurbehoud van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Te verkrijgen via de boekhandel of via de administratie van de Nederlandse Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten in 's Graveland. Prijs: f 75,- (f 67,50 voor leden).

Het Nederlands sprekende deel van België omvat slechts een beperkt deel van het Nederlands taalgebied; het is dan ook niet verwonderlijk dat in Vlaams-België slechts een evenredig deel van de nederlandstalige boekenmarkt geproduceerd wordt. Dat geldt uiteraard ook voor het aantal boeken die betrekking hebben op het onderwerp "natuur".

Deze stelling geldt, zoals gezegd, voor de kwantiteit, voor de kwaliteit geldt dat als de Vlamingen iets uitgeven dan is dat ook meteen iets bijzonders. Het voor mij liggende boek lijkt deze uitspraak te bevestigen: niet alleen is het boek "Natuurbeheer" topkwaliteit wat betreft de inhoud, maar evenzeer wat betreft de uiterlijke verzorging.

Na een degelijke inleiding over natuurbehoud, de geschiedenis daarvan in België en in naburige landen en de diverse problemen die natuurreservaten bedreigen, gaan diverse schrijvers in op vooral de praktische kanten van het natuurbeheer. In Hoofdstuk 2 komen achtereenvolgens de diverse half-natuurlijke biotopen aan de orde die in Vlaanderen voorkomen, elk uiteraard met zijn specifieke problemen wat betreft het beheer. Omdat het beheer van Beken en rivieren, Moerassen en open water, Graslanden, ruigten en zomen, Heiden, Duinen en Bossen ook in Nederland zijn aan te treffen en de problematiek van hun beheer voor heel West-Europa geldt, kan ook de uit Nederland afkomstige lezer heel wat informatie krijgen over het beheer van dezelfde biotopen in zijn eigen omgeving. Hoofdstuk 3 be-

handelt het thema vrijwilligerswerk dat in België meer dan in Nederland wordt toegepast. Afgezien van de hierboven genoemde thema's behandelt het boek tevens, maar dan via diverse "intermezzo's", heel bijzondere onderwerpen zoals het beheer van libellen in moerassen en waterpartijen, ontgrondingen en "natuurbouw", zaadbanken in de bodem en zeer uitvoerig de betekenis van de extensieve beweiding met diverse grote grazers, een onderwerp dat op dit moment binnen het gehele natuurbeheer in het centrum van de belangstelling staat. Door de variatie van de behandelde thema's, de indrukwekkende lijst van literatuurverwijzingen, de mooie en heldere schema's, figuren en — niet te vergeten — prachtige foto's in kleur is dit boek niet zomaar een handboek voor de natuurbeheerder, maar ook een leerrijk "kijk-en-leesboek" voor de in het natuurbeheer geïnteresseerde leek.

Van harte aanbevolen speciaal voor de komende winteravonden bij de warme kachel, een lekkere pijp en een goed glas wijn.

H. HILLEGERS

GROEVORMEN VAN PLANTEN

J.J. BARKMAN, 1990. Wetenschappelijke Mededelingen van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, nr. 196. Te bestellen bij de Uitgeverij van de KNNV, Isidorusweg 21, 5624 KD Eindhoven door overmaken van f 15,50 + f 3,50 (verzendkosten) op giro 130.28 ten name van de bovenvermelde uitgeverij.

De deeltjes van de serie "Wetenschappelijke Mededelingen van de KNNV", behoeven in ons Maandblad nauwelijks meer geïntroduceerd te worden. Het zijn, algemeen gesproken, korte, bondige, meest weinig luxueus uitgegeven en dus goedkope boekjes en behandelen gespecialiseerde onderwerpen uit de veldbiologie. Nr. 196 van de onlangs overleden prof. Jan Barkman is daar een goed voorbeeld van. Het boekje behandelt het thema groeivormen bij planten, typen van planten met dezelfde globale architectuur en hetzelfde morfologische hoofdpatroon. De deense plantenoecoloog Raunkiaer heeft in het begin van deze eeuw een systeem van naamgeving voor allerlei typen van groeivormen ontworpen, Barkman heeft dit systeem nader uitgewerkt en voorzien van nieuwe namen die afgeleid zijn van de genusnaam van een bekende en typische vertegenwoordiger van die groeivorm, voorzien van het postfix "-ide". Deze nieuwe terminologie komt vooral ten goede aan onderzoek naar de structuur van vegetaties.

H. HILLEGERS